

15. Proceedings of the Fourth International Semantic Web Conference (ISWC 2005), Galway, Ireland, November 6-10, 2005. – 1073 p.
16. The Cognitive Linguistics Reader / eds. V. Evans, B. Bergen and J. Zinken. – L. ; Oakville : Equinox, 2007. – 974 p.
17. The Semantic Web – ISWC 2005: 4th International Semantic Web Conference, ISWC 2005, Galway, Ireland, November 6-10, 2005, Proceedings. – 1073 p.
18. EAT Word Associations [Electr. res.]. – access mode : / - Doc/http://www.eat.rl.ac.uk/cgi-bin/eat-server

УДК 811.14'373 - Гомер

Куйбіда Х. І. (Львів)

ПРЕДИКАТИВНЕ ВЖИВАННЯ ПОХІДНИХ ПРИКМЕТНИКІВ У МОВІ ЕПІЧНИХ ПОЕМ ГОМЕРА

Досліджено вторинну синтаксичну функцію прикметника, зокрема предикативне вживання похідних ад'єктивів у мові епічних поем Гомера. Основними типами предикативного вживання похідних прикметників у контексті поем Гомера є повна предикативність та напівпредикативність.

До повної предикативності належать здебільшого складені присудки, іменна частина яких виражена похідним прикметником, а дієслівна частина – дієсловом-зв'язкою еΠηαι. Наведено приклади предикативного вживання похідних прикметників у вищому ступені порівняння. Для компаративів ця функція вважається первинною. Напівпредикативність практично не знайшла свого вираження у творах Гомера. Похідні прикметники у синтаксичній функції предиката речення урізноманітнюють мову епічних поем.

Ключові слова: похідні прикметники, предикат, складений присудок, іменна частина присудка, дієслівна частина присудка, компаратив.

The secondary syntactic function of adjective, in particular the predicative use of the derivative adjectives in the language of Homer's epic poems are examined in the article. The main types of predicative use of derivative adjectives in the context of Homer's poems are absolute predicativity and semi-predicativity.

Absolute predicativity include mainly compound predicates with nominal part expressed by the derivative adjective, verbal part – by the link verb еΠηαι. Examples of predicative use of compound adjectives in comparative degree are also given. This function is supposed to be primary for the comparatives. Semi-predicativity is feebly expressed in Homer's works. Derivative adjectives in the syntactic function of predicate of the sentence diversify the language of epic poems.

Key words: derivative adjectives, predicate, compound predicate, nominal part of predicate, verbal part of predicate, comparative.

Исследована вторичная синтаксическая функция прилагательного, в частности предикативное употребление производных прилагательных в языке эпических поэм Гомера. Основными типами предикативного употребления производных прилагательных в контексте поэм Гомера являются полная предикативность и полупредикативность.

К полной предикативности принадлежат по большей части составленные сказуемое, именная часть которых выражена производным прилагательным, а глагольная часть – глаголом связкой еΠηαι. Приведены примеры предикативного употребления производных прилагательных в высшей степени сравнения. Для компаративов эта функция считается первичной. Полупредикативность практически не нашла своего выражения в произведениях Гомера. Производные прилагательные в синтаксической функции предиката приложения делают язык эпических поэм разнообразным.

Ключевые слова: производные прилагательные, предикат, составленное сказуемое, именная часть сказуемого, глагольная часть сказуемого, компаратив.

Основна роль прикметника в реченні (іншими словами – його первинна функція) – бути морфологізованим (узгодженим) означенням [8, с. 148]. Тому мінімальним контекстом ад'єктива є атрибутивне словосполучення, в якому його граматичні форми залежать від іменника. Конкретним виявом синтаксичної активності прикметника є словосполучення, де він виступає головним компонентом. Про своєрідну активність прикметника як головного компонента у складі підрядного словосполучення можна говорити, маючи на увазі насамперед якісні прикметники, їм же належить провідна роль у розвитку ще й вторинної за своїм характером функції – предикативної [3, с. 123]. Таким чином, категоріальні характеристики прикметника поповнюються новими ознаками, що виводять його з синтаксичної периферії у формуванні речення, наближуючи до дієслова (синтаксична транспозиція в сферу дієслова [4, с. 5]). Функція прикметника при цьому не змінюється, він виступає означенням до іменника (у реченні – до підмета), як і в атрибутивному словосполученні. Зв'язок між іменником та означенням-предикатом, однак, вільніший (в порівнянні з означенням-атрибутом). В ролі предиката прикметник продовжує характеризувати предмет, але ця функція реалізується в умовах складнішої синтаксичної ситуації й осмислюється лише на фоні предикативних відношень між прикметником та іменником.

Прикметники-предикати виражають ознаку не через прямі граматичні зв'язки з відповідними іменниками (займенниками), а через посередництво дієслів, з якими вони утворюють відносно цілісні синтаксичні одиниці [8, с. 149]. Означення-предикат не так жорстко прив'язане до певного місця в реченні, як атрибутивне означення. Предикат позначає не лише постійну і невід'ємну властивість підмета, а один з його випадкових і скороминущих станів, його розглядають як самостійний член речення [6, с. 169]. За допомогою іменника та предиката утворюється елементарне з семантико-синтаксичної точки зору речення. Речення ж, порівняно зі словосполученням, відображає вищий рівень узагальнюючої роботи людського мислення: воно є засобом висловлення, а не найменування [10, с. 14].

Досліджуючи синтаксичні функції прикметників у гомерівських епічних поемах, беремо до уваги лише похідні лексичні одиниці. Адже широке використання похідних прикметників як художніх означень є відмітною ознакою мови поем Гомера та вважається характерною особливістю епічного стилю загалом. Унаслідок складної структури та семантики похідні прикметники допомогли авторові досягти виняткової образності художніх картин, найповніше розкрити тонкощі зображуваного.

У поемах Гомера "Іліада" та "Одіссея" виявлено 190 похідних прикметників, які виконують функцію предиката речення. Розглянемо основні типи їх вживання.

Після того, як Одиссей вмився, намастив своє тіло оливою, одягнувся та став вродливішим, Навсікая зі здивуванням промовила до служниць: *pròsqen mn g'ir d» moi ceikšlioj dšat/ eḡnai / nàn dḡ qeo<sin aeoike/ to` oUranŌn eUŖŷn aecousin* (О 6, 242) – раніше бо він мені здавався жалюгідним, зараз же став схожим на богів, які володіють небом широким. У наведеному уривку бачимо складений присудок *ceikšlioj eḡnai* з іменною частиною *ceikšlioj* (жалюгідний) та дієслівною *eḡnai* (бути), що стосується підмета *en»r*. Підмет та присудок у цьому реченні, принагідно зазначимо, утворюють синтаксичну конструкцію Nominativus cum Infinitivo.

У відповідь на заклик Діомеда залишатися під стінами Трої аж до її зруйнування Нестор сказав: *cf»twr qšmisto cnšstiŌj TMstin TMke<noj / Ōj polšmou aetatai TMpidhm...ou ŃkruŌentoj* (І 9, 63) – без роду, нечестивий, безпритульний є той, хто любить страшну міжусобну війну. В цьому уривку три похідні лексеми *cf»twr* (без роду), *qšmisto* (нечестивий) та *cnšstiŌj* (безпритульний), як однорідні члени речення, відіграють роль предиката в сполученні з дієсловом бути в третій особі однини – TMst...n. Вони детально характеризують підмет, виражений вказівним займенником, TMke<noj (той). Такі синтаксичні якості прикметників як здатність легко об'єднуватися в ряди однорідних одиниць (синтаксичних синонімів), сприяють посиленню художньої образності поем [9, 148].

В "Іліаді" також мовиться про зустріч в Аїді Одиссея з душею Ахілла, якій герой розповів про сина Неоптолема, після чого душа: *bib@sa [...] ghqosŪnh, Ō of ufŌn aefhn fride...keton eḡnai* (О 11, 540) – відлетіла [...] радісна, тому що її сина славним назвав (Одіссей). Граматичною основою наведеного уривка є синтаксична конструкція Accusativus cum Infinitivo *ufŌn fride...keton eḡnai*.

Ступені порівняння прикметників (зокрема, лексеми у вищому ступені) – найяскравіший приклад предикативного вживання, адже первинною функцією компаратива є предикативна, а вторинною – атрибутивна [2, с. 139]. У реченні компаративи вживаються у вигляді цілих конструкцій. Тобто притаманний їм двовалентний потенціал зумовлює функціонування у структурі мови лівобічного і правобічного компонентів. Лівобічна валентність репрезентована субстанціальною синтаксемою в ролі суб'єкта порівняння, у правобічній валентності функціонує іменникова синтаксема, що виражає значення об'єкта порівняння [4, с. 8]. Наприклад, процитуємо фрагмент "Одіссеї": *Ńyḡ dḡ d¼ metšeipe gšrwn ¼rvw 'Ecsñhoj, / Ōj d¼ Fai»kwn cndrĭn progenšsteroj Aen* (О 7, 156) – потім звернувся старий герой Ехеней, він був старший з феакських мужів. Роль предиката відіграє прикметник *progenšsteroj*, при цьому лівобічним компонентом є суб'єкт порівняння *'Ecsñhoj*, а правобічним компонентом – *Fai»kwn cndrĭn*.

Дієслівною частиною складеного присудка в усіх процитованих прикладах виявились форми дієслова *eḡnai* (бути). Це дієслово називають ідеальною зв'язкою, цілком позбавленою словникової індивідуальності (що позначає найзагальніше поняття людської думки) [7, с. 253].

При іменному складеному присудку роль зв'язки можуть відігравати також дієслова, які не повністю позбавлені лексичного значення (напівповнозначні) [9, с. 162]. Роль такого дієслова-зв'язки відіграє лексема *kallw* в уривку: *oU g'ir s<ton aedous/ oU p...nous/ atqopa oḡnon, / toUnek/ cna...monšj e,,si ka` qEnatoj kalsontai* (І 5, 342) – не їдять хліба, не п'ють червоного вина, тому що вони (боги) не мають крові та звуться безсмертними. Слід звернути увагу і на те, що цей контекст вирізняється з-поміж інших наявністю двох складених присудків (при підметі *qeo*) з різними дієсловами-зв'язками: *cna...monḡj e,,s...* та *qEnatoj kalsontai*.

В "Іліаді", зокрема, автор так розповідає про загибель аргейців від стріли Аполлона: *ο% dš nu laoˆ / qnʹskon TMpassÚteroi (I 1, 383)* – люди вмирали один за одним. У цьому реченні бачимо підмет – *lao* – та узгоджений з ним похідний прикметник *TMpassÚteroi*, який є предикатом речення за посередництвом дієслова *qnʹskon*.

Похідні прикметники епосу Гомера, як показало дослідження, вживаються у складі так званого змішаного тричленного присудка (який поєднує ознаки дієслівного й іменного складеного присудків) [9, 174].

Наведемо для прикладу уривок із другої пісні "Іліади", в якому Агамемнон промовляє до свого народу: *...ka... me keleÚei / duskʹlša "Argoj fkʹssqai, TMpeˆ polʹŃn élesa laŃn (I 2, 115)* – і наказує (Зевс), щоб я безславним прибув в Аргос, після того як занастив стільки народу.

Розглянуту прикметникову предикативність дослідники називають повною, крім того, виділяють "напівпредикативність" чи "приховану предикативність" [11, с. 71], а також "згорнуту", "додаткову", "потенційну" та ін. [5]. Ускладнювальний напівпредикативний зворот становить модифікацію елементарного речення, "скороченого", "згорнутого" [5, с. 6] у нашому випадку в окрему словоформу, виражену похідним прикметником. В епосі Гомера рідко трапляється напівпредикативне вживання похідних прикметників у реченні, що можна пояснити особливостями мови гомерівських поем та стилем твору.

Посадила богиня Кіркея Одиссея та його супутників за стіл обідати і звернулася до них із проханням забути на деякий час свої неприємності та поповнити сили, наситившись їжею: *nàn d/ cʹskelʹšej kaˆ ¥qumoi, / a, ʹŃn ¥lhj calepʹAj memnhmʹsnoi. oÚdʹš poq/ Úmin / qumŃj TMn eÚfrosÚnV, TMpeˆ Ā mEla poll/ pšpasqe. (O 10, 463)* – тепер же, безсилі та слабкодухі, постійно згадуєте /дослівно – згадуючі/ тяжке блукання; ані радості (не було) у вашому серці, від тоді, як багато лиха зазнали. "Прихованими" предикатами в цьому реченні є прикметники *cʹskelʹšej* (безсилі) та *¥qumoi* (слабкодухі), а також діеприкметник *memnhmʹsnoi* (згадуючі). Це можна пояснити логічною наявністю дієслова-зв'язки "бути" в другій особі множини – *bstI*, якого фактично в реченні немає.

Аналіз вживання гомерівських похідних прикметників у ролі предиката речення дає можливість зробити такі висновки.

Основними типами предикативного вживання похідних ад'єктивів у контексті поем Гомера є повна предикативність та напівпредикативність.

До повної предикативності належать:

- складений присудок з похідним прикметником в ролі іменної частини та з дієсловом – зв'язкою *eŃnai* в ролі дієслівної частини;
- складений присудок з похідним прикметником в ролі іменної частини та з напівповнозначними дієсловами в ролі дієслівної частини;
- синтаксичні конструкції зі змішаним тричленным присудком.

Прихована предикативність або напівпредикативність практично не знайшла свого вираження в мові поем Гомера.

Власне похідні прикметники у синтаксичній функції предиката речення здійснюють економію мовних засобів, передаючи глибший зміст завдяки своїй складній структурі.

Список літератури.

1. Вихованець І. Р. Синтаксичні зв'язки і семантико-синтаксичні відношення / Іван Романович Вихованець // Синтаксис словосполучення і простого речення (синтаксичні категорії і зв'язки) / АН УРСР ; Ордена трудового червоного прапора Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К. : Наук. думка, 1975. – С. 29–45.
2. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматики укр. мови / І. Вихованець, К. Городенська ; за ред. І. Вихованця. – К. : Унів. вид-во "Пульсари", 2004. – 400 с.
3. Грищенко А. П. Прикметник у функції головного компонента у словосполученні / Арнольд Панасович Грищенко // Синтаксис словосполучення і простого речення (синтаксичні категорії і зв'язки) / ред. кол. : д-р філол. наук М. А. Жовтобрюх (відп. ред.) та інші ; АН УРСР ; Ін-т мовознавства імені О. О. Потебні. – К. : Наукова думка, 1975. – С. 120–131.
4. Костусяк Н. М. Категорія ступенів порівняння у граматичній системі української мови / Наталія Миколаївна Костусяк ; НАН України ; Ін-т української мови. – К., 1998. – 16 с.
5. Кульбабська О. В. Напівпредикативні конструкції в сучасній українській мові: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / О. В. Кульбабська. – Івано-Франківськ, 1998. – 17 с.
6. Пауль Г. Принципы истории языка = Prinzipien der Sprachgeschichte / Герман Пауль ; пер. с нем. под ред. А. А. Холодовича ; вст. ст. С. Д. Кацнельсона. – М. : Изд-во иностр. лит., 1960. – 500 с.
7. Пешковский А. М. Русский синтаксис в научном освещении / Александр Матвеевич Пешковский ; [предисл. проф. А. Б. Шапиро]. – Изд. 7-е. – М., 1956. – 510 с.
8. Сучасна українська літературна мова : в 5 кн. Морфологія / за заг. ред. акад. АН УРСР І. К. Білодіда ; АН УРСР ; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К. : Наук. думка, 1969. – Кн. 2. – 584 с.

9. Сучасна українська літературна мова : в 5 кн. Синтаксис / за заг. ред. акад. АН УРСР І. К. Білодіда ; від ред. член-кор. О. С. Мельничук ; АН УРСР ; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К. : Наук. думка, 1972. – Кн. 3. – 515 с.

10. Удовиченко Г. М. Словосполучення в сучасній українській літературній мові / Григорій Михайлович Удовиченко ; АН УРСР ; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К. : Наук. думка, 1968. – 228 с. ; бібл. : с. 213–224.

11. Шмелев Д. Н. Синтаксическая членимость высказывания в современном русском языке / Дмитрий Николаевич Шмелев ; ред. Л. М. Гаврилова ; АН СССР ; Ин-т русского языка. – М. : Наука, 1976. – 152 с.

УДК 811.112.2`255.2

Ларькова Л.Х. (Київ)

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ ІНТЕРНЕТ-МОВИ

Розглядаються лексико-стилістичні та прагматичні особливості сучасного німецькомовного інтернет-форуму. інтернет-форум характеризується як жанровий різновид інтернет-дискурсу, тематично-організований для мовленнєвої реалізації.

Ключові слова: лінгвокогнитивний підхід, Інтернет-комунікація, стилістичні засоби, дискурс-аналіз, прагматичний потенціал.

Рассматриваются лексико-стилистические и прагматические аспекты современного немецкоязычного интернет-форума. интернет-форум характеризуется как жанровая разновидность интернет-дискурса и является тематически организованным для реализации в речи.

Ключевые слова: лингвокогнитивный подход, Интернет-коммуникация, прагматический потенциал, стилистический аспект, дискурс-анализ.

This paper deals with the lexical-stylistic and pragmatic-stylistic and pragmatic features of modern German-speaking Internet-Forum.

Internet-Forum is characterized as a kind of genre of on-line discourse and is a thematically-organized for speaking implementation.

Key words: Linguistic and cognitive Approach, Internet communications, Program potential stylistic means, discourse analysis.

На сучасному етапі стрімкого розвитку інтернету об'єктом дослідження лінгвістів стають комунікація та інтернет-дискурс. Серед численого кола цих досліджень певна увага надається мовному спілкуванню в медіазасобах, де інтернет розглядається як різновид комп'ютерно-опосередкованої комунікації. Лінгвістичний і корпусно-лінгвістичний аспекти зосереджуються на таких поширених типах текстів, як форуми, чати, електронні листи тощо.

Метою нашого дослідження є вивчення лексико-стилістичних та комунікативно-прагматичних особливостей німецькомовного інтернет-форуму.

Під інтернет-форумами розуміється жанровий різновид інтернет-дискурсу, який є тематично-організованим, відкритим для всіх учасників з метою отримання чи надання поради, обміну досвідом з певної проблеми та спрямованим на спонукання адресата до реалізації дії.

Фундаментальні дослідження інтернет-дискурсу проводяться у кількох напрямках. Так, нетлінгвістика призначена для забезпечення мережі взагалі та інформаційно-пошукової системи зокрема. В теоретичному мовознавстві вивчають різні аспекти інтернет-дискурсу, який прирівнюють до гіпертексту. Досліджується інтернет-дискурс і з позицій комунікативно-прагматичного підходу. Проводиться аналіз успішності спілкування та комунікативні невдачі віртуальної комунікації.

Особливості мовних засобів електронної комунікації подаються в межах лінгвокогнітивного підходу [3]. Аналізується стилістичний аспект інтернет-комунікації, її стильова диференціація, конкуренція норм усного, писемного мовлення, вплив інтернет-мережі на сучасну літературну мову. Слід зауважити, що найменш досліджені німецькомовні інтернет-форуми.

Сучасна лінгвістика спрямована на вивчення різних типів дискурсів як форм здійснення міжсуб'єктивної мовленнєвої взаємодії. Саме лінгвістичний аспект дискурсу, його прагматичний потенціал заслуговують більш детального вивчення. Тому аналіз жанрової специфіки та мовленнєвої організації інтернет-дискурсу в контексті різних мовних спільнот, включно з німецькомовною, стає актуальним.

Лексико-стилістичні, комунікативно-прагматичні особливості німецькомовного інтернет-дискурсу визначаються за їх засобом, місцем, значенням інтернет-форуму як жанру інтернет-комунікації.

Структурні, семантичні, стилістичні, лексичні, прагматичні характеристики німецькомовного інтернет-форуму стають предметом дослідження.

Електронні тексти форумів слугують матеріалом дослідження, а поставленні завдання виконуються методом інтерпретативного аналізу, контекстологічного аналізу, прагмасемантичного аналізу, а також дискурс-аналізу та кількісного аналізу.